NALTESIMI I ISKANDERIT (The Rise of Iskander)

Benjamin Disraeli

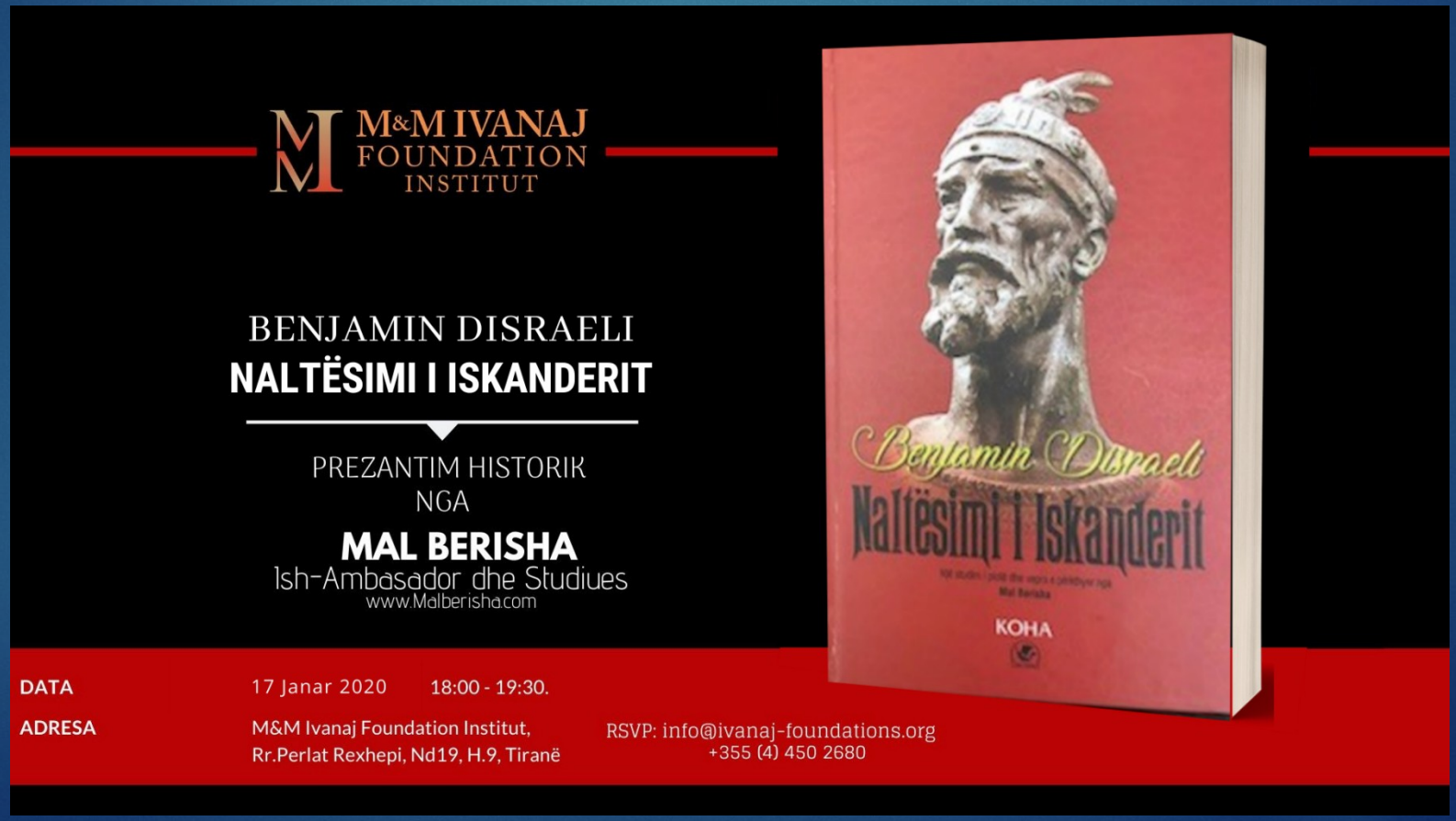

Opera SCANDERBEG në tre akte me libret të Antonio Salvit u shfaq për herë të parë në Teatrin e Pergolas në Firence me datën 22 qershor 1718

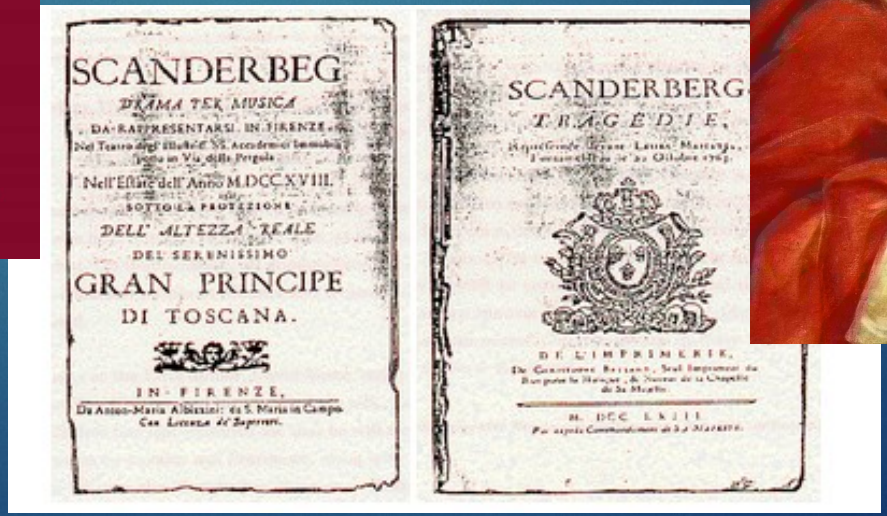

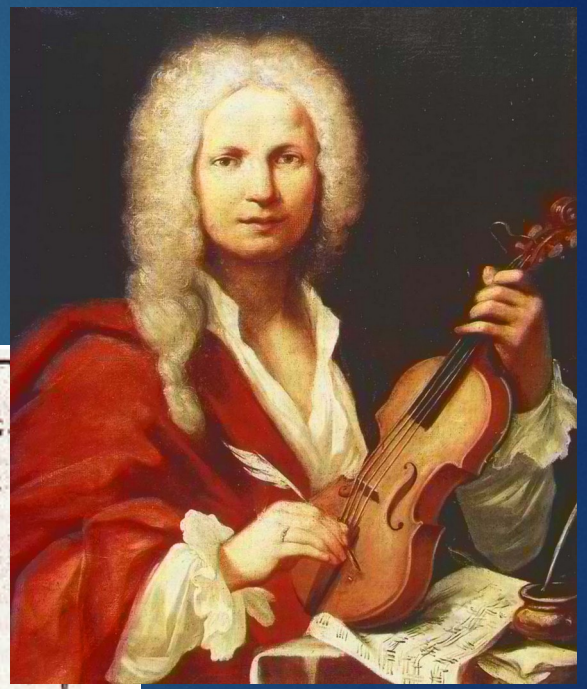

FONDACIONI M&M IVANAJ, NEW YORK – TIRANË

PREZANTIM RRETH VEPRËS SË

BENJAMIN DISRAELIT (1876-1935)

NALTËSIMI I ISKANDERIT

(Dy herë Kryeministër i Mbretërisë së Bashkuar, 1869, 1876 – 1881

nga MAL BERISHA

17 Janar 2020

www.Malberisha.com

Disa prej udhëtarëve më të shquar britanikë që kanë kaluar nëpër Shqipëri

S K E N D E R B E U

BRENDA HISTORISË SË PËRGJITHËSHME TË TURQVE

(Nga fillimi i familjes otomane deri në vitin 1603)

Studim mbi veprën e autorit anglez Richard Knolles, (1545 –

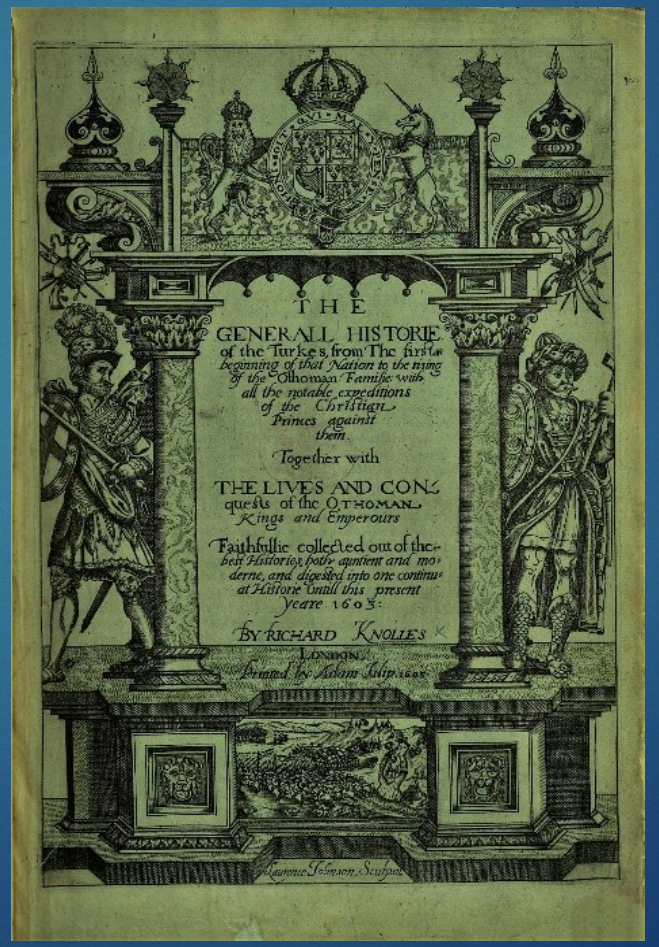

RICHARD KNOLLES GENERAL HISTORIE OF

1804 – WILLIAM MARTIN LEAKE

Një dashamirës i pashoq i popullit shqiptar

Topograf dhe diplomat (1777-1860).
Vepra e tij ne kater vellime
“*Udhëtime në Greqinë Veriore*”,
botuar ne Londer ne vitin 1835
tregon per udhetimet
e tij ne Jug te Shqiperise. Udhetimi i
tij i pare ne Shqiperi na shpie ne vitin
1804 kur ai vizitoi Vloren, Kaninen,
Saranden, Delvinen, Gjirokastren,
Tepelenen, Kardhiqin,

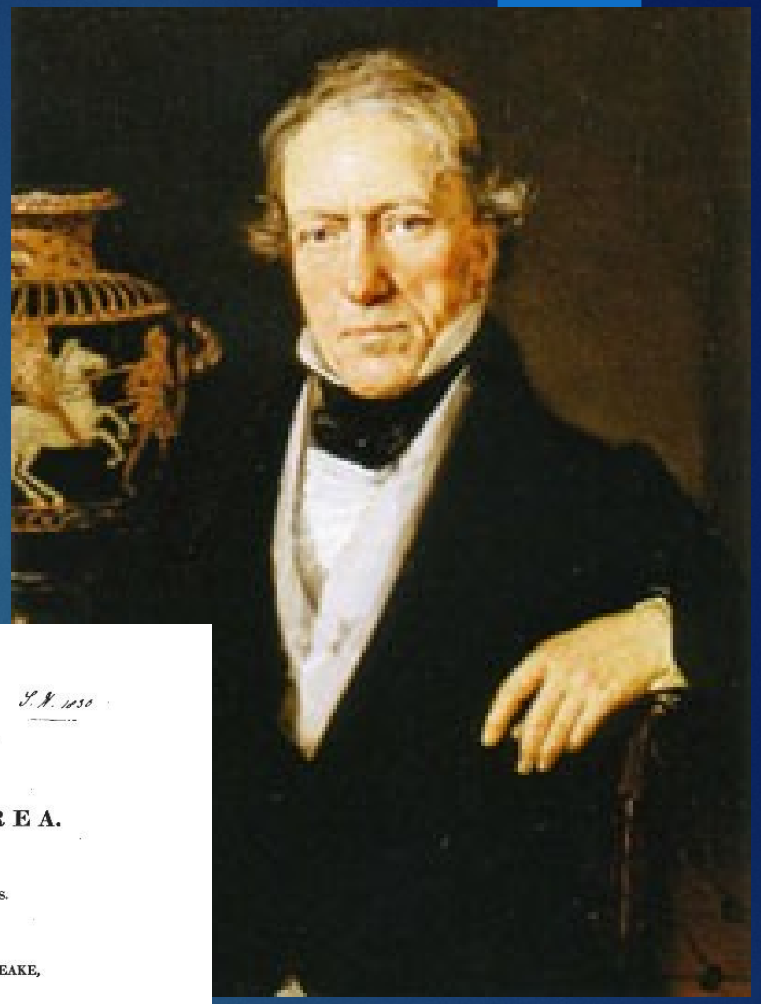

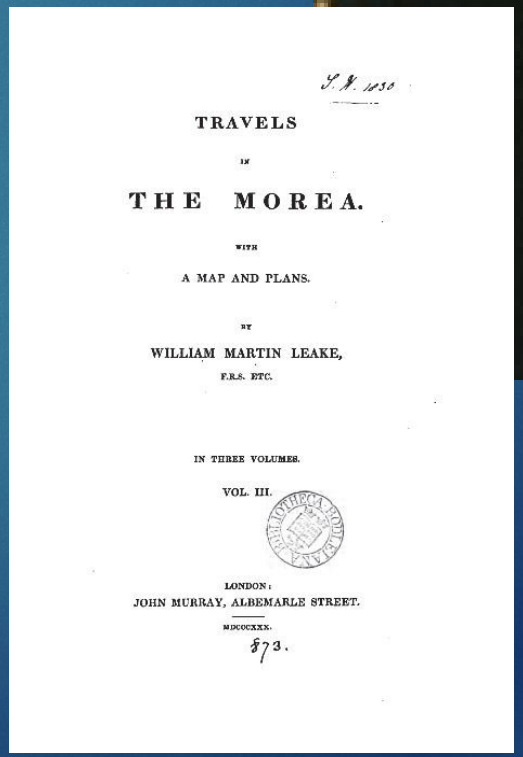

TRAVELS

IN

THE MOREA.

WITH

A MAP AND PLANS.

BY

WILLIAM MARTIN LEAKE,

F.R.S. ETC.

IN THREE VOLUMES.

VOL. III.

LONDON:

JOHN MURRAY, ALBEMARLE STREET.

MDCCCXXX.

Poeti që e bëri Shqipërinë të njohur në botën anglofone

Child Harold:

“Shqipëri, lejomë të kthej syt’ e mi mbi ty,

O nënë e rreptë burrash t’egër!”

1848
EDWARD LEAR

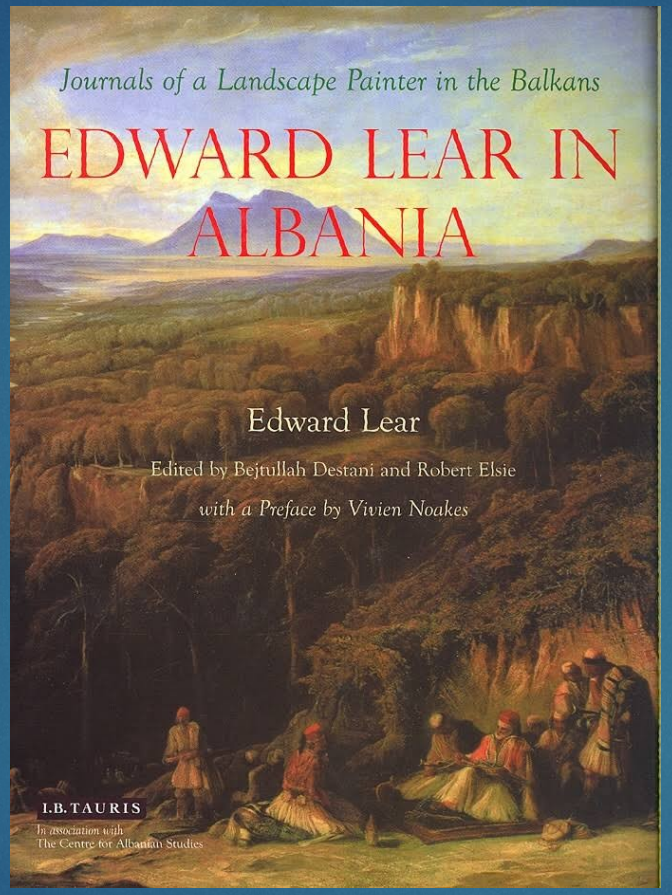

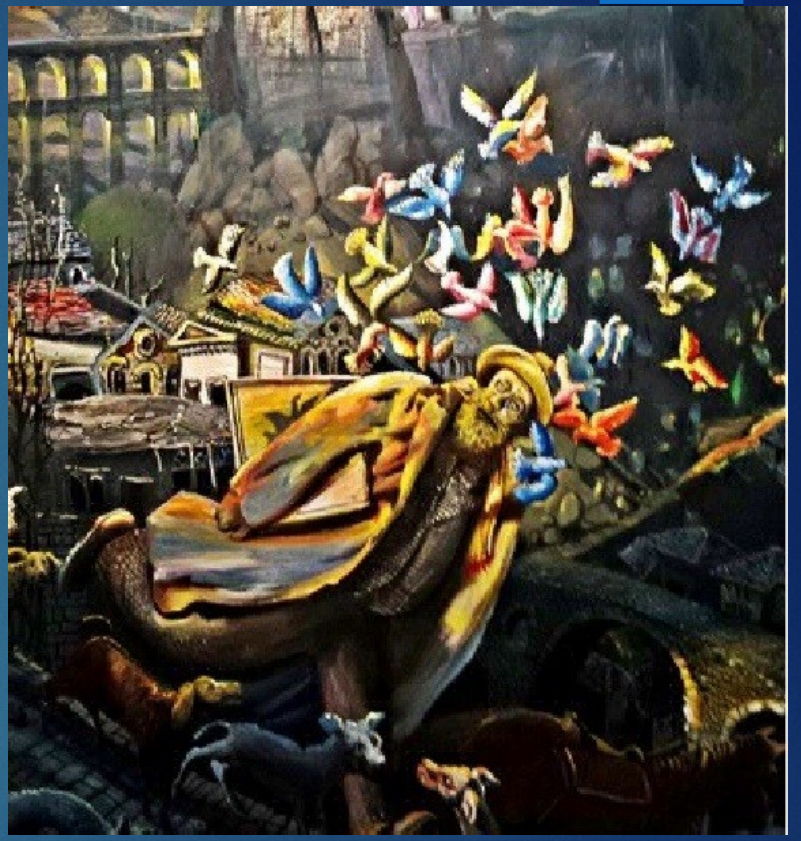

Artisti shumëdimensional që e fiksoi Shqipërinë në telajo

1814
CHARLES COCKERELL

Arkitekti i Katedrales së Shën Palit dhe Kryearkitekti i Mbretëreshës Viktoria, viziton Shqiperine

1814

CHARLES COCKEREL L

Arkitekti i Katedrales së Shën Palit dhe Kryearkitekti i Mbretëreshës Viktoria, viziton Shqiperine

1865
HENRY
FANSHAWE
TOZER

“...Ka një provë bindëse që tregon se shqiptarët janë komb i një lashtësie të hershme...”

1865
ARTHUR MACMURROUGH KAVANAGH

Udhëtari më i habitshëm që ka njohur njerëzimi, pa duar e pa këmbë, viziton Shqipërinë dhe shkruan librin:

“ZOGJTE E BUTRINTIT”

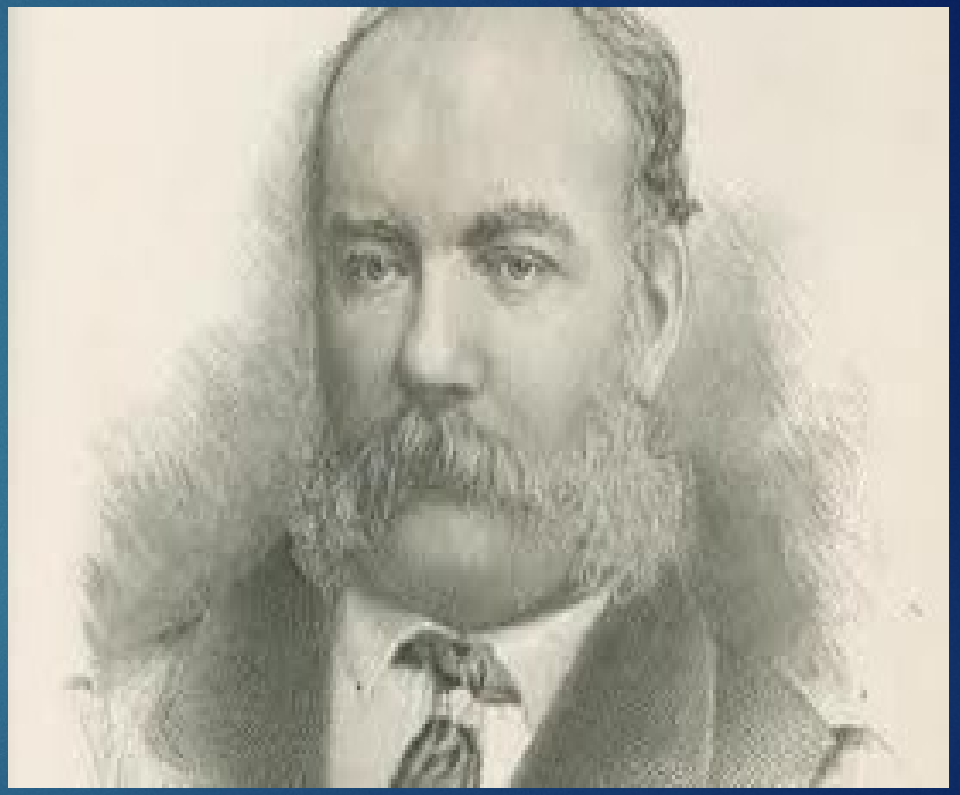

1877
ARTHUR EVANS

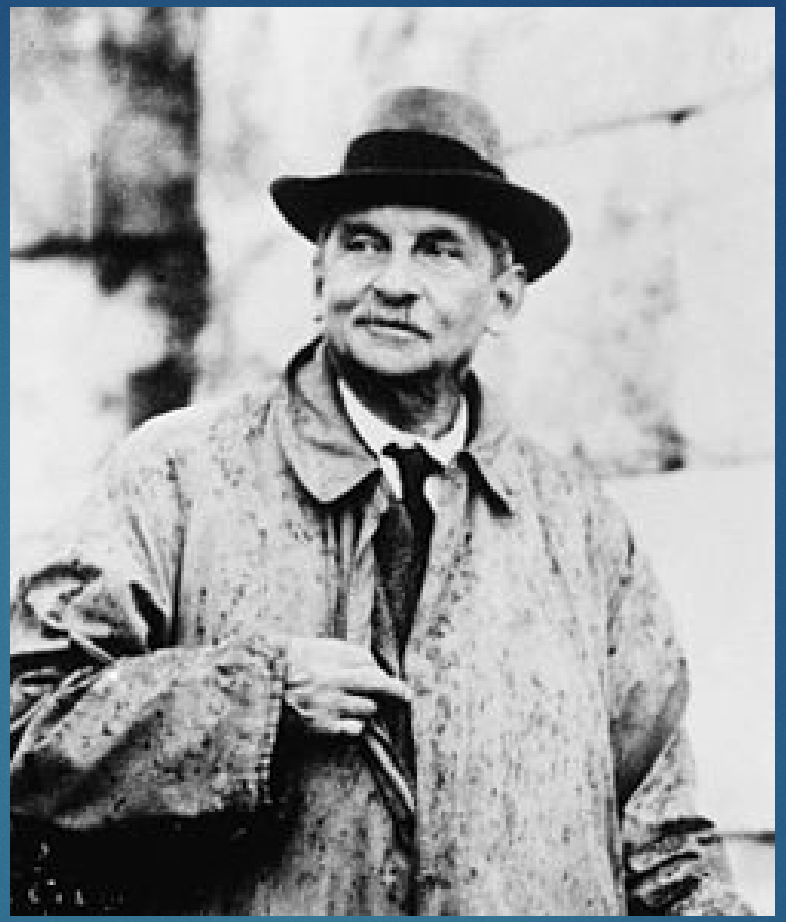

“Gjenia e hollë e shqiptarit di si të vendosë interesat e tij përpara fesë.”

HARRY HODGKINSON

Antar I Shoqatws Anglo – Shqiptare

Anglezi që la amanet dhe u varros me arkivolin e mbuluar me Flamurin Shqiptar

1912
AUBREY HERBERT

Anglezi që i hapi dyert e qeverisë britanike për shqiptarët dhe e antarwsoi Shqipwrinw nw Lidhjen e Kombeve

Fjalët e fundit të jetës për nënën e tij, Konteshën Carnarvon:

EDITH DURHAM (1863 – 1944)

Mary **Edith Durham** (8 December 1863 – 15 November 1944) was a British artist, anthropologist, and writer who became famous for her anthropological accounts of life in **Albania** in the early 20th century.**Krajlica e Maleve**

1948
MARGARET HASLUCK

SHasluck then travelled to Albania where she undertook anthropological research in Macedonia and made her home in Elbasan for 13 years, becoming a legend among the Albanians and publishing numerous articles, including the first English-Albanian grammar and reader. **kocezja që i kushtoi jetën Shqipërisë**

ELIZABETH HERBERT, KONTESHA CARNARVON (29.03.1856 – 01.02.1929)

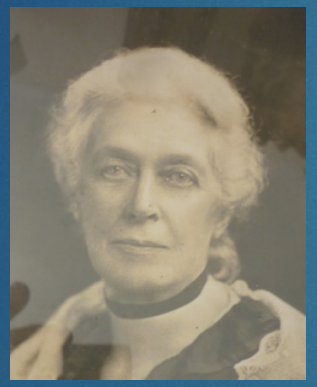

Elizabeth, Kontesha e Carnarvonit dhe
Mary Herbert Rockefeler Fundation kunder malarjes

RUTH PENNINGTON

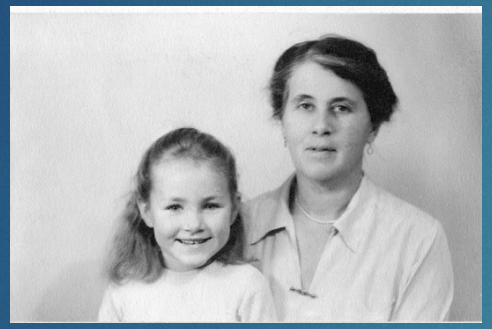

Në pesëmbëdhjetë vjetët që i kaloi në Shqipëri, Ruth Pennington-i punoi shumë për t'u vendosur refugjatet kosovare në bashkësi të vogla dhe t'ua lehtësonte vuajtjet e shkaktuara nga malarja

1830
BENJAMIN DISRAELI

Dy herë Kryeministër i Britanisë së Madhe viziton Shqipërinë,

Qershor 1830 – Tetor 1831

BAYSWATER, LONDER
BUSTI I SKËNDERBEUT

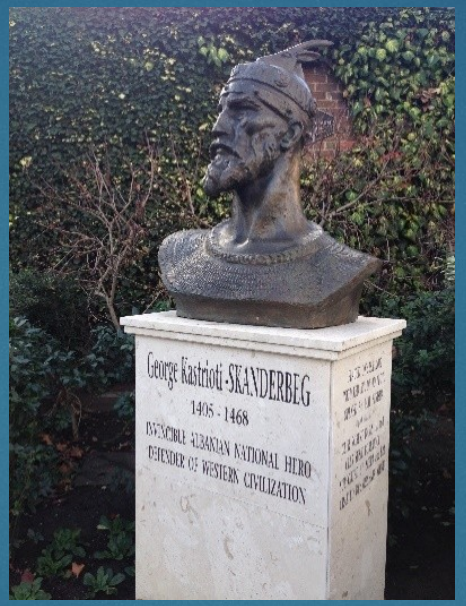

Ky bust është vepër e skulptorit të njohur Kreshnik Xhiku Eshtë vendosur më datën 28 Nëntor 2012 me rastin e ditës së 100-vjetorit të Shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë dhe gjendet në adresën:

113 Inverness Terrace, London W2 6JH.

NALTËSIMI I ISKANDERIT – BENJAMIN DISRAELI – BOTIM I “KOHA” – s - PRISHTINË

Busti i Skënderbeut në Londër, vepër e skulptorit Kreshnik Xhiku, vendosur m
28 nëntor 2012

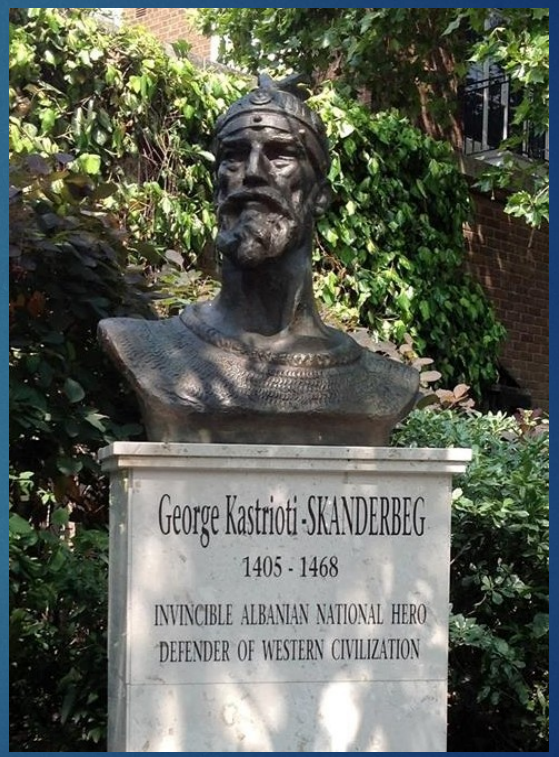

113 Inverness Terrace, London ë2 6JH

A SHORT HISTORY
NOEL MALCOLM

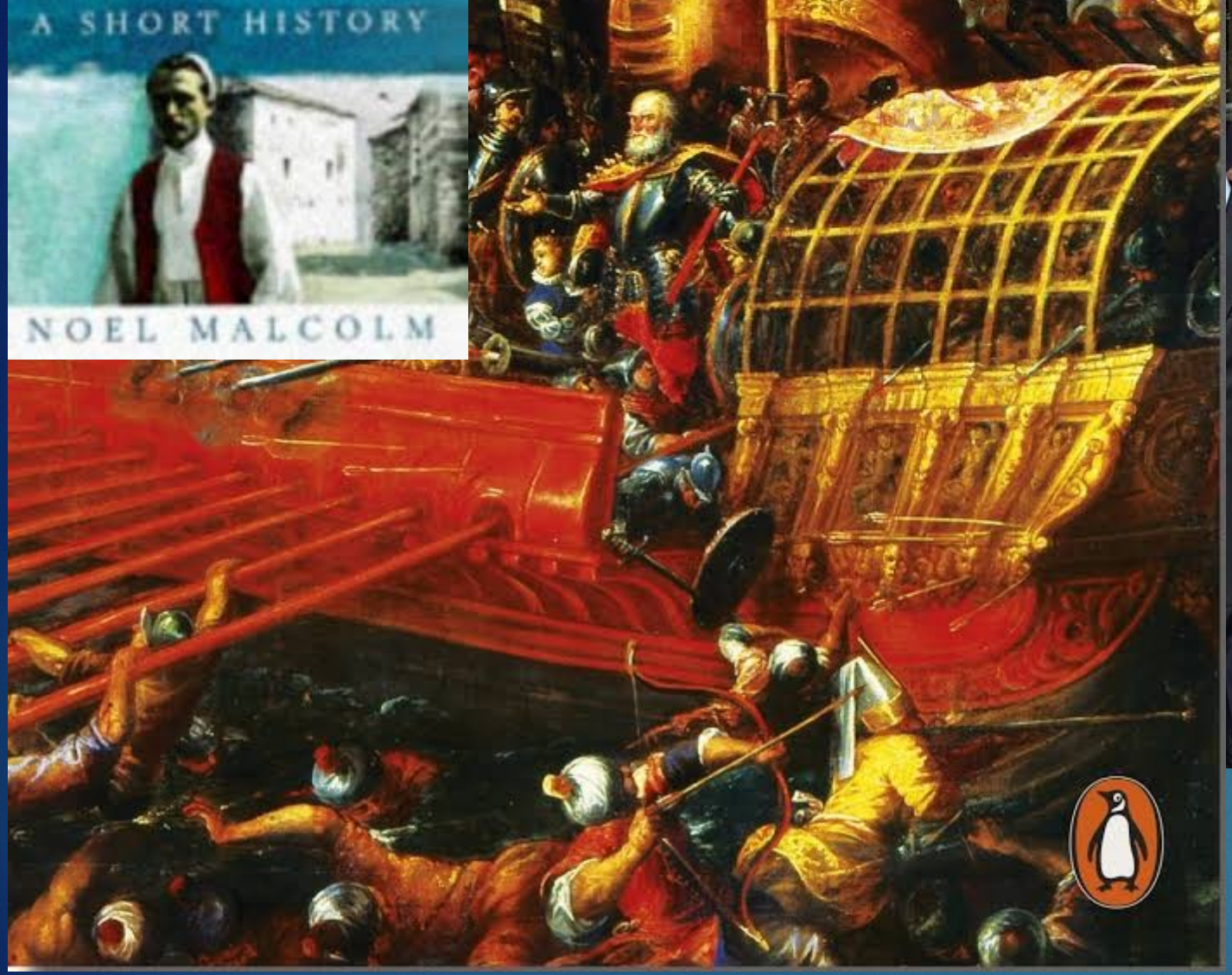

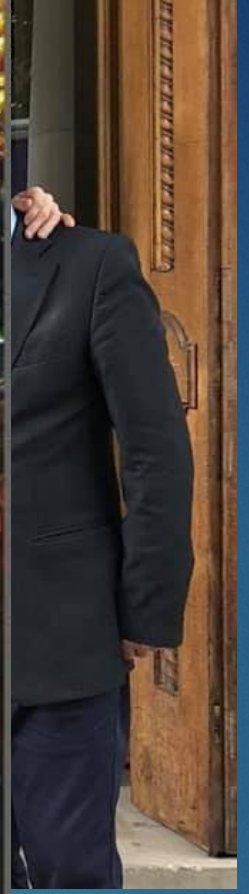

Busti i Skënderbeut në Munxhufuni – vendosur më 4 Gusht 2013

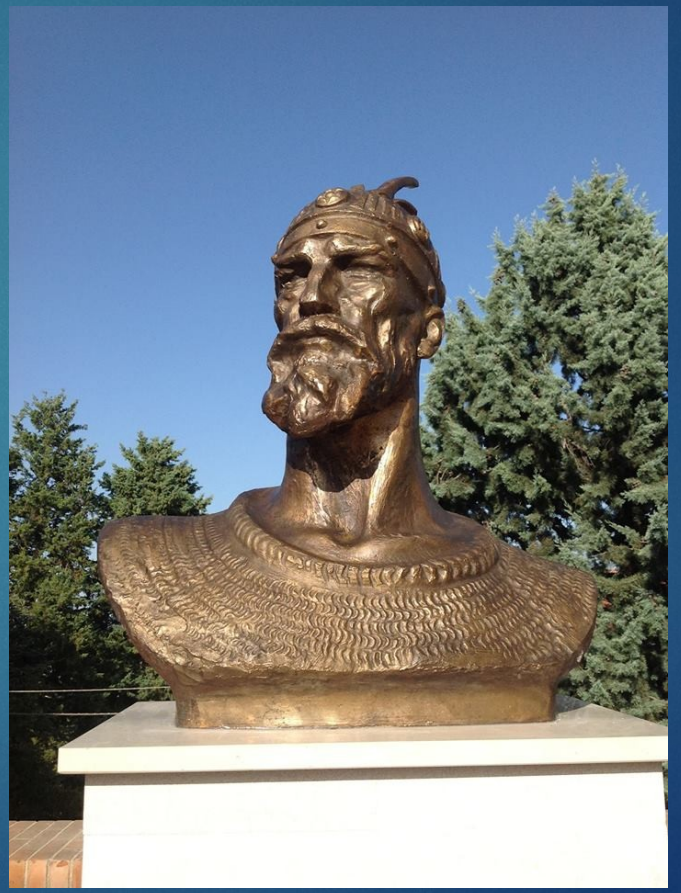

THE NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

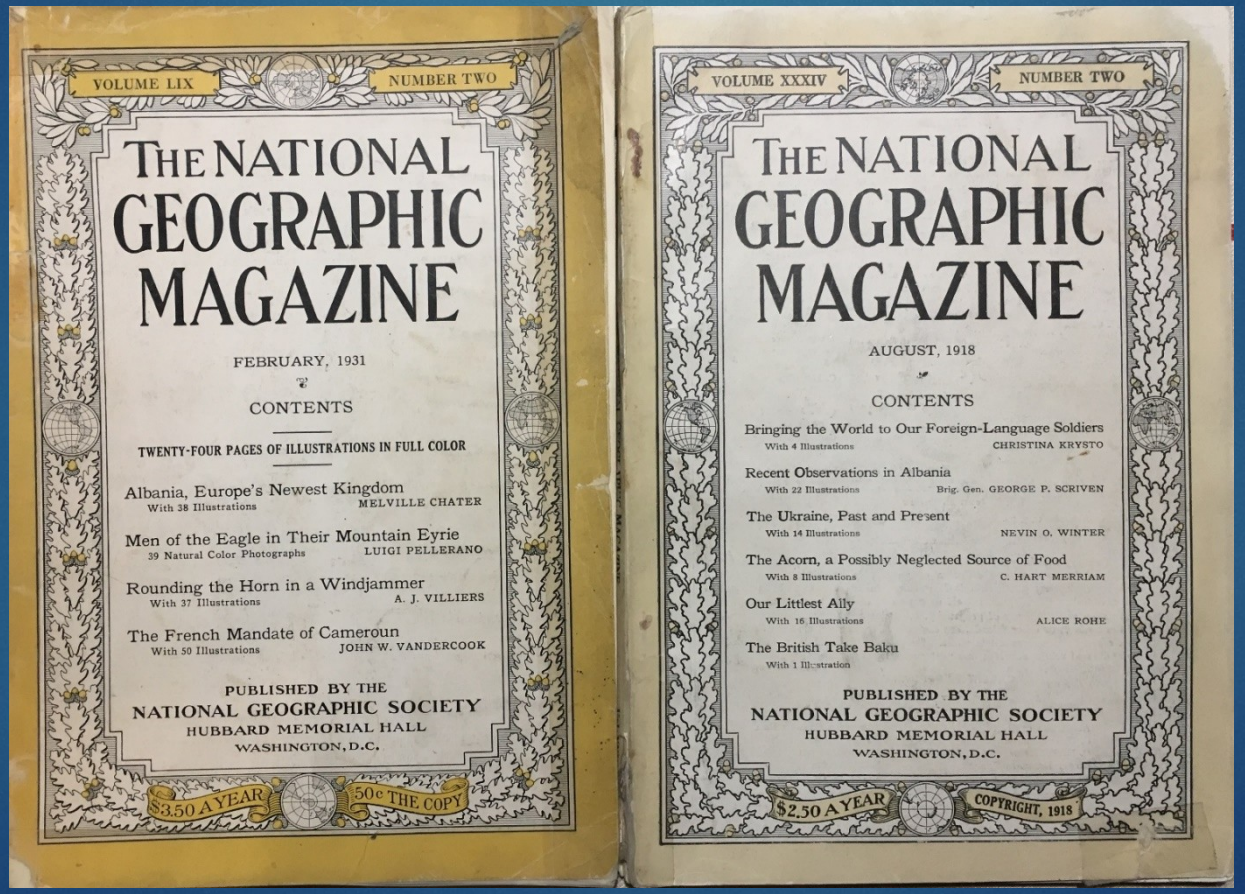

VOLUME LIX NUMBER TWO

THE NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

FEBRUARY, 1931

CONTENTS

TWENTY-FOUR PAGES OF ILLUSTRATIONS IN FULL COLOR

Albania, Europe's Newest Kingdom
With 38 Illustrations — MELVILLE CHATER

Men of the Eagle in Their Mountain Eyrie
39 Natural Color Photographs — LUIGI PELLERANO

Rounding the Horn in a Windjammer
With 37 Illustrations — A. J. VILLIERS

The French Mandate of Cameroun
With 50 Illustrations — JOHN W. VANDERCOOK

PUBLISHED BY THE
NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY
HUBBARD MEMORIAL HALL
WASHINGTON, D.C.

$3.50 A YEAR 50c THE COPY

VOLUME XXXIV NUMBER TWO

THE NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

AUGUST, 1918

CONTENTS

Bringing the World to Our Foreign-Language Soldiers
With 4 Illustrations — CHRISTINA KRYSTO

Recent Observations in Albania
With 22 Illustrations — Brig. Gen. GEORGE P. SCRIVEN

The Ukraine, Past and Present
With 14 Illustrations — NEVIN O. WINTER

The Acorn, a Possibly Neglected Source of Food
With 8 Illustrations — C. HART MERRIAM

Our Littlest Ally
With 16 Illustrations — ALICE ROHE

The British Take Baku
With 1 Illustration

PUBLISHED BY THE
NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY
HUBBARD MEMORIAL HALL
WASHINGTON, D.C.

$2.50 A YEAR COPYRIGHT, 1918

Shqiptarët, pjesë e botës europiane perëndimore në NATIONAL GEOGRAPHIC

Shkruajnë, Gjenerali Amerikan George Scriven, udhëtari
me famë botërore, Melville Chater, gazetari turk Sami Cohen, gazetari i famshm serb me nënë shqiptare Dushko Doder, etj.

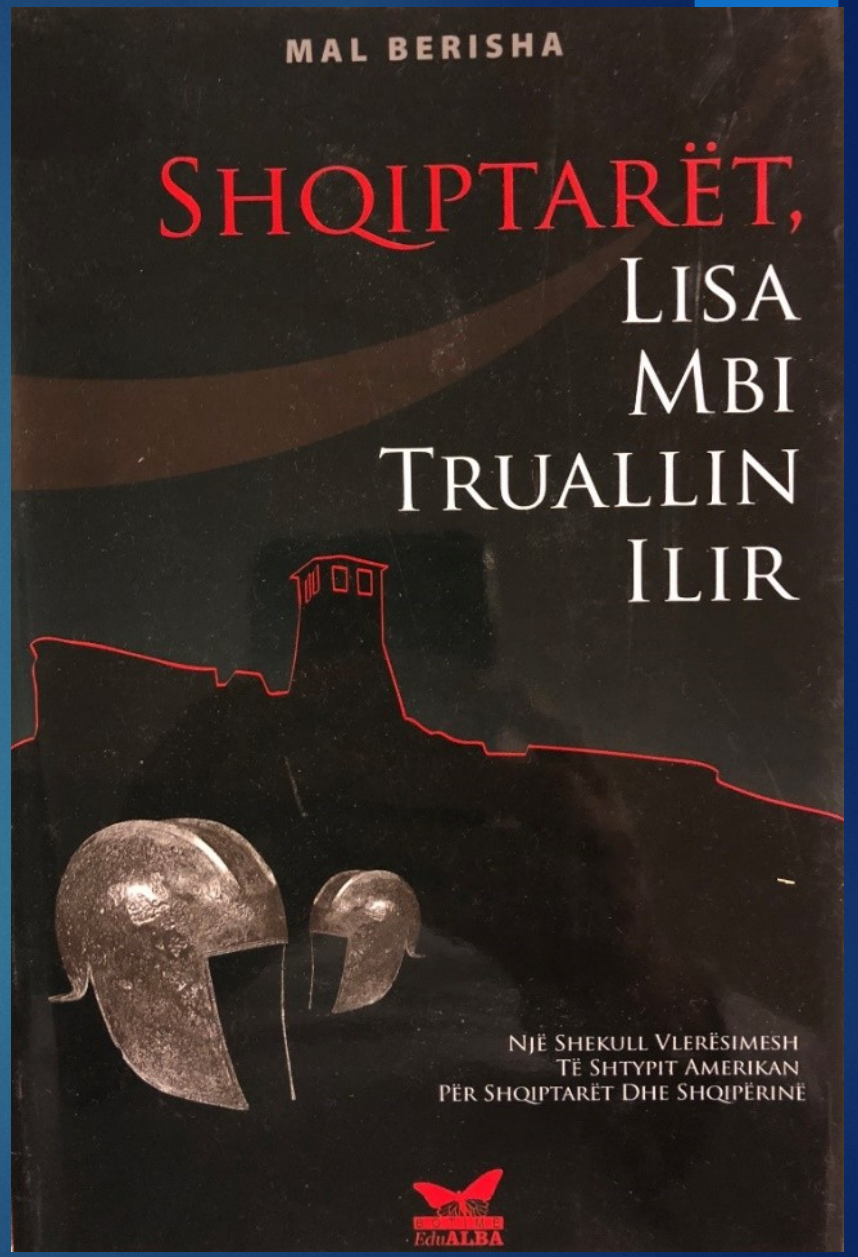

THE NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

“Në fillim të shekullit të XV Skënderbeu bashkë me tre vëllezërit u mor peng në Kostandinopoje. Gjergji si i ri u mbajt me kujdes nga sulltani. Më vonë atij iu dha emri Iskander Bej dhe u vu në komandën e kavalerisë. Kështu ai u bë njëri prej komandantëve më të shkëlqyer të sunduesit, e megjithatë në zemër ai mbeti shqiptar. Tridhjetë vjet më vonë, pas një pakti me Janosh Huniadin ai marshoi drejt Krujës, mori kështjellën nën kontroll dhe i ktheu dinjitetin Shqipërisë”

Melville Chatter, shkurt 1931 f. 157

CN8
CN8
CN8
CN8
IT'S YOUR CALL 4/8/99
1-877-CN8 LIVE

CHARLES TELFORD ERICKSON
1867 – 1966

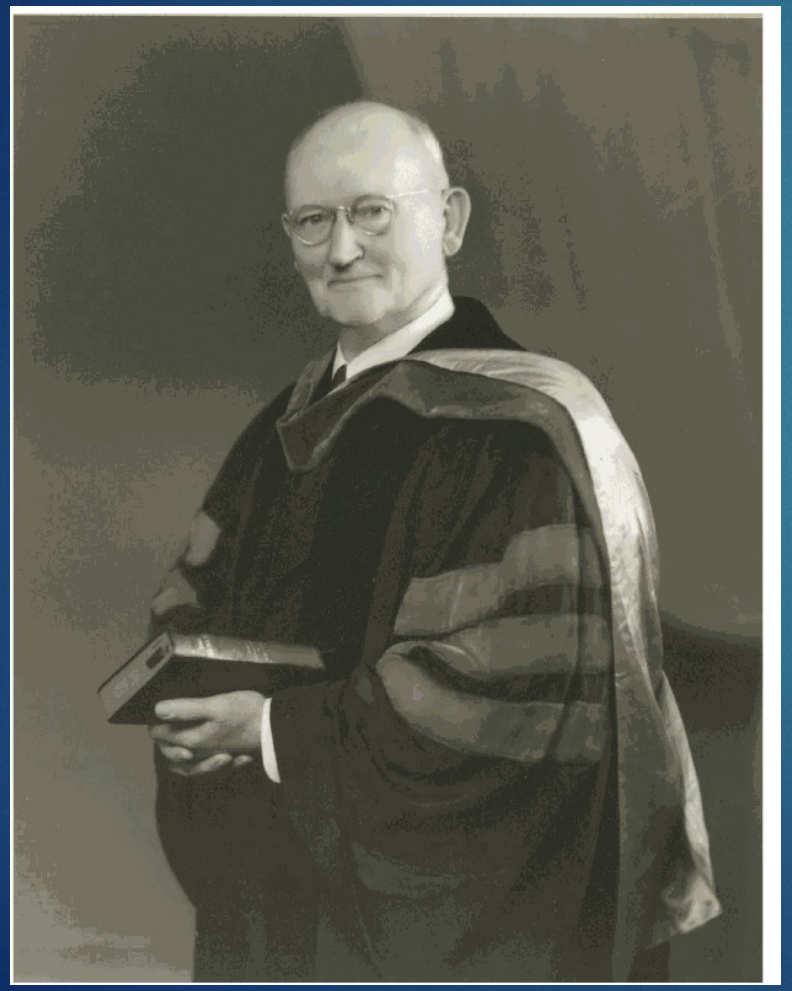

Ungjillori amerikan që i kushtoi Jetën Shqipërisë
Autor I librit me pesë volume:

“Shqiptarët - ENIGMA E BALLKANIT”

“Skënderbeu, Aleksandri i Madh, një emërak me të
dhe Qesari, fituan të drejtën të ishin heronjtë e vetëm
të shquar që nuk kanë humbur kurrë qoftë edhe një betejë.

Por Skënderbeu i tejkaloi ata të dy në virtytet e tija personale dhe karakterin e tij të pathyeshëm.

Ai ishte një burrë me besnikëri fetare absolute, i sinqertë, njerëzor, bujar, i arritshëm prej

Amerikan me origjinë hebraike - gazetar, shkrimtar, udhëtar dhe diplomat (1876 – 1935

Herman Bernstein, Ambasador në Mbretërinë Shqipëtare - 1930-1933 i “këndon” lavdisë së Skënderbeut

- “...Në anën tjetër të atij Mali gjendet Kruja, vend i Skënderbeut, Gjergj Kastrioti, i cili luftoi për pavarësinë e shqiptarëve në shekullin e pesëmbëdhjetë. Ai nuk ishte vetëm ushtar i madh dhe çlirimitar, por, po të gjykojmë nga testamenti i të birit të tij, ishte edhe një burrë shteti i mençur dhe parashikues. Që populli i tij e nderon atë si perëndi, mund të mësohet edhe nga fakti se edhe pas 400 vjetësh pas vdekjes shumë shqiptarë ende veshin rroba të zeza në shenjë zie për heroin e tyre kombëtar.”

  Herman Bernstein, Tiranë, 1931

Koleksioni i Librave për Skënderbeun e Patricia Nugee, Londër

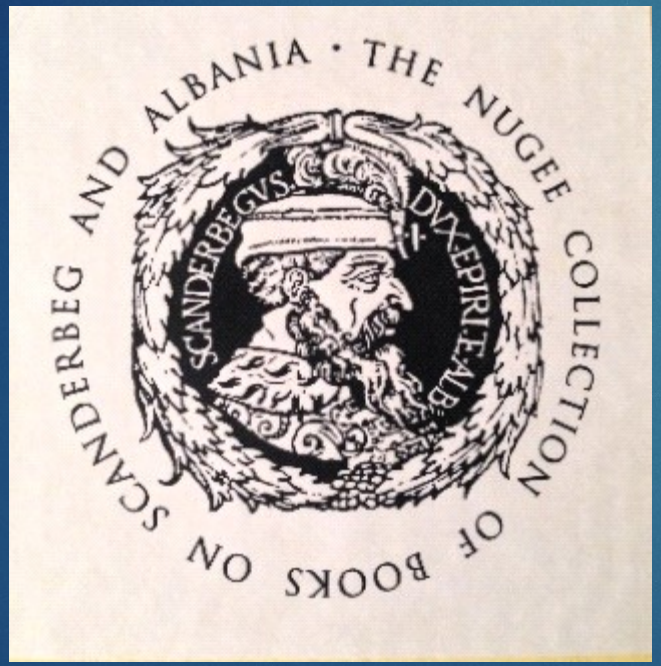

Benjamin Disraeli dhe Biografët e tij Douglas Hurd dhe Robert Blake.

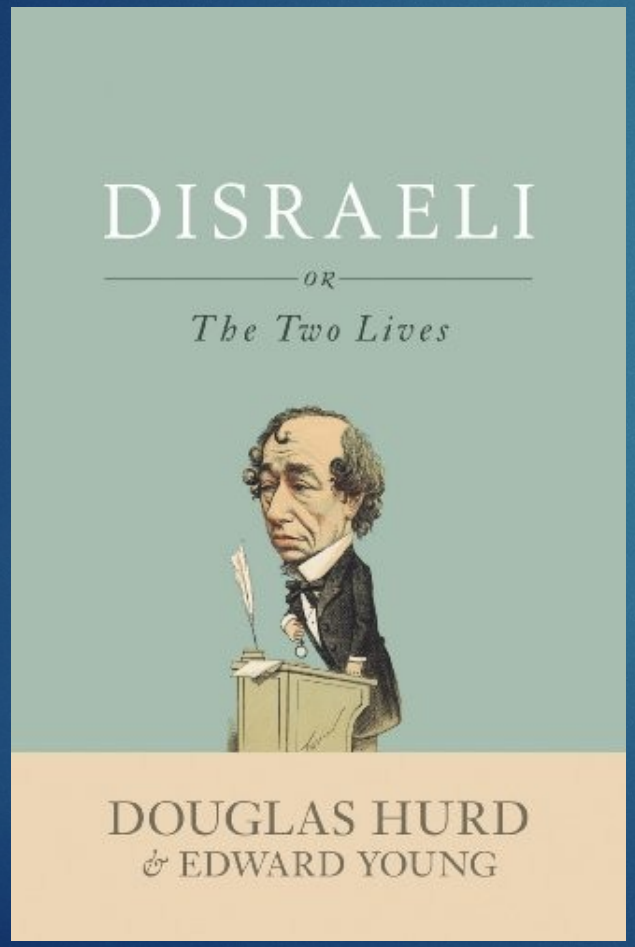

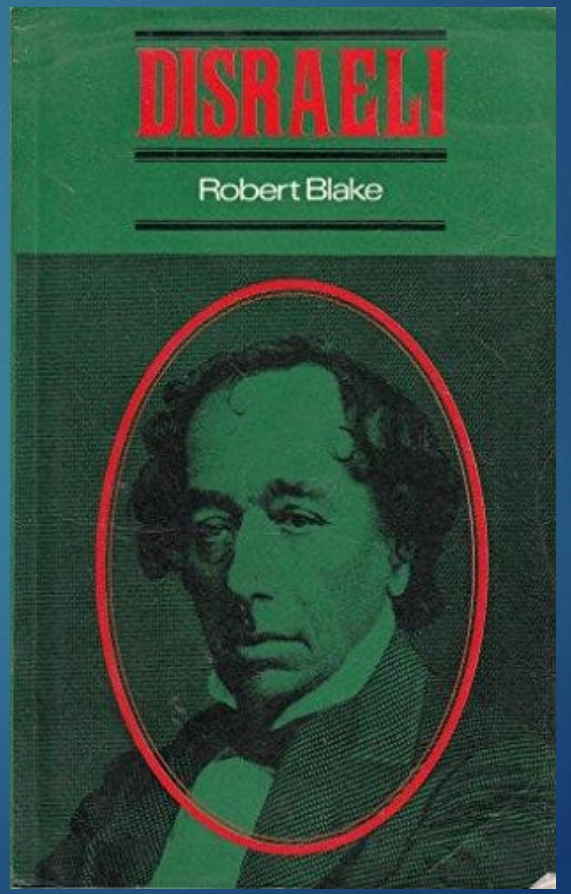

STUDIM I PLOTË DHE PËRKTHIMI I VEPRËS “NALTËSIMI I ISKANDERIT”

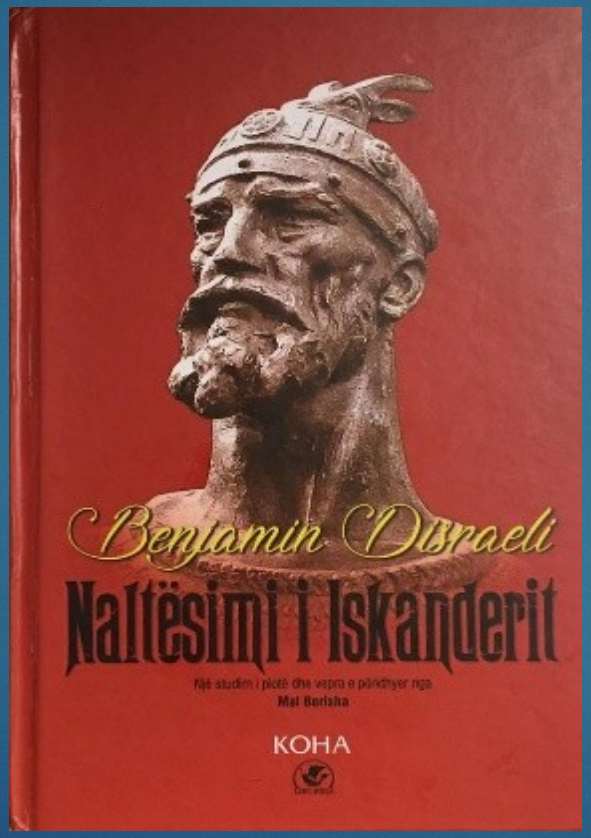

Benjamin Disraeli në rininë e tij

Benjamin Disraeli – dy herë Kryeministër i Britanisë së Madhe, 1868 dhe 1874 - 1881

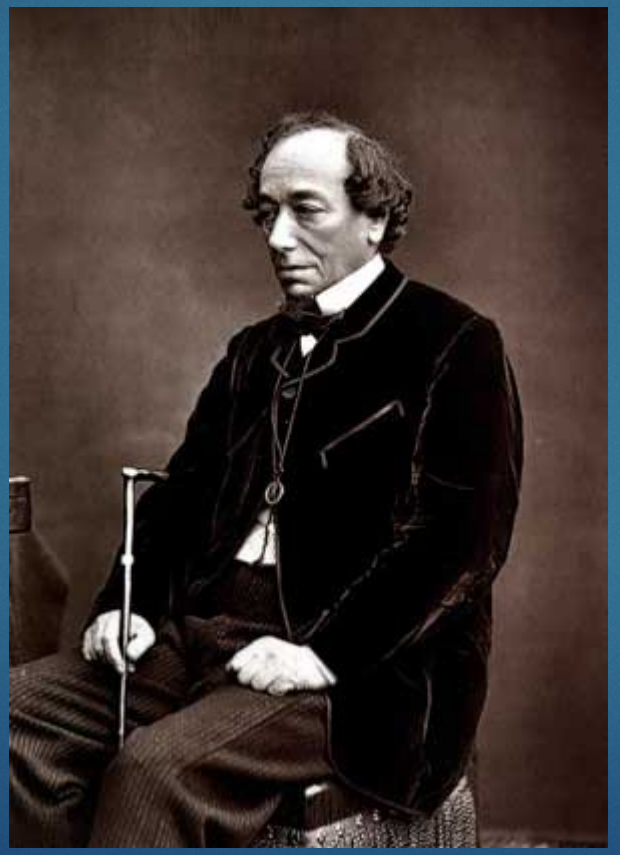

The Rise of Iskander, Naltësimi Iskanderit botime të ndryshme ndër vite.

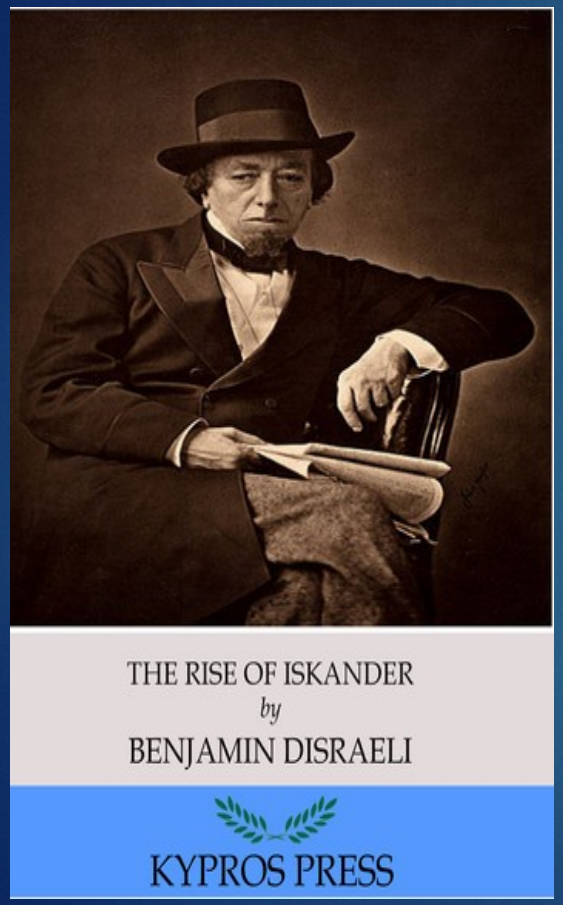

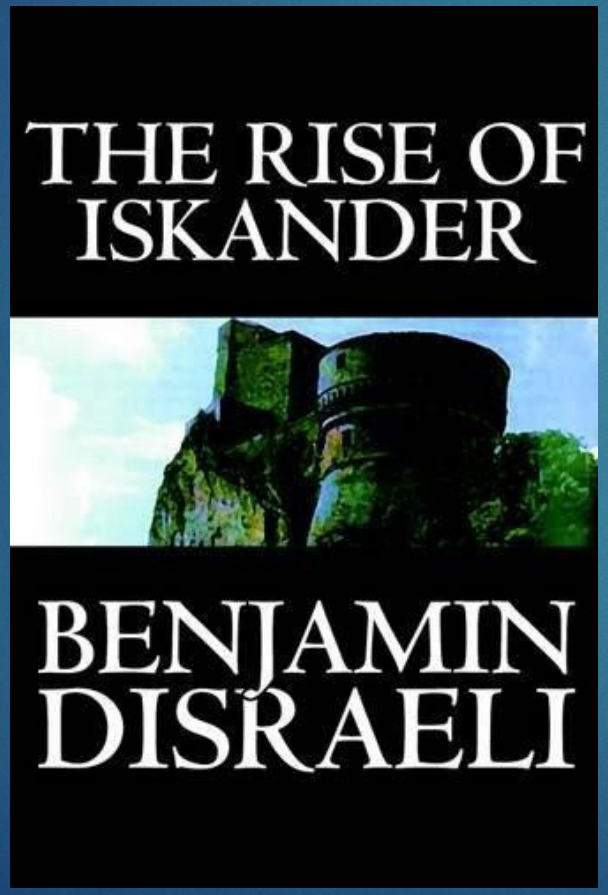

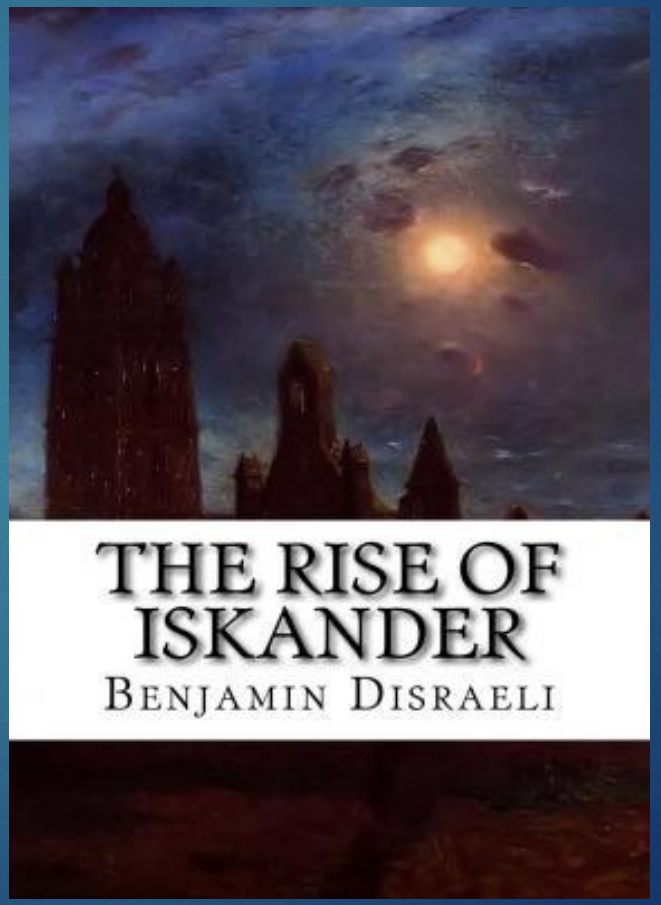

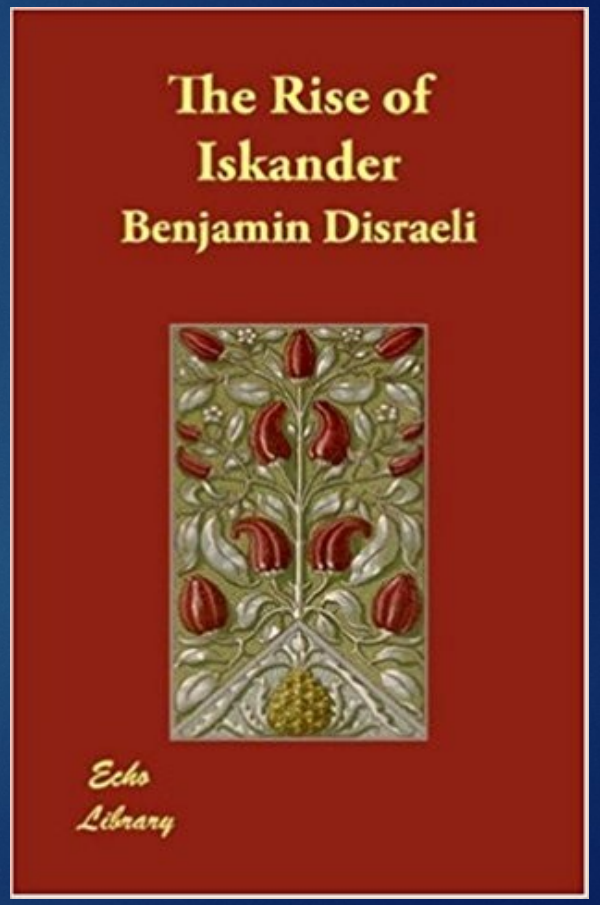

Benjamin Disraeli

Benjamin Disraeli shquhet për veprat e tij si eseist, politikan, polemist dhe burrë shteti. Përveç "*Naltësimit të Iskanderit*", botuar në vitin 1833, ai ka shkruar edhe shumë të tjera. Ndër to janë *Vivian Grey* (1826-27), *Udhëtimi i Kapitenit Popanilla* (1828), *Duka i Ri*, (1831), *Contarini Fleming* (1832), *Përrallat e Çudirave të Alroyt* (1833), *Një vit në Hartlebury* (1834), *Martesa e tmerrshme* (1834), *Ixion në Qiell* (1834), *Epiku Revolucionar* (1834), *Henrieta Temple* (1837), *Venetia ose e bija e poetit* (1837), *Tragjedia e Kontit Alarkos,* (1839), *Coningsby ose Gjenerata e Re* (1844), *Sybil ose dy kombet* (1845), *Alroi* (1846),

Çurçill, Karter, Higins, Exhevit – burrështetas shkrimtarë.

Në historinë e botës, Disraeli nuk është i vetmi politikan, i cili e filloi jetën si shkrimtar dhe arriti të bëhej burrështetas i suksesshëm. Ai e përdori famën e tij si shkrimtar në të mirë të emrit të tij si politikan. Politikanë të shquar, të cilët e kanë filluar jetën publike njësoj si ai janë disa, Nobelisti në letërsi Çurçill, Exhevit i Turqisë, Karter i Amerikës. Ata në fakt e kanë pasuruar nga ana humane jetën politike

CITATE NGA BENJAMIN DISRAELI

- Tre shtyllat e të mësuarit janë: Përvoja, vuajtja dhe studimi.
- Universiteti duhet të jetë vendi i dritës, i lirisë dhe i të mësuarit.
- Si rregull i përgjithshëm, njeriu më i sukseshëm është ai që zotëron më shumë dije.
- Fuqia e një kombi varet nga foca e grave të cilat qëndrojnë pas burrave.
- Zelli është mëma e fatbardhësisë.

Si u njoh Disraeli me veprën e Skënderbeut?

Kur ishte i ri, ai bëri një udhëtim të gjatë në Mesdhe, nga qershori i vitit 1830 deri në tetorin e vitit 1831, që nga Spanja, Malta, Shqipëria, Greqia dhe Lindja e Mesme. Ky udhëtim la kujtime të pashlyera në tërë jetën e tij të mëvonëshme. Nga Korfuzi ai udhëtoi në Artë dhe në Janinë.

DISRAELI NË SHQIPËRI DHE PËR SHQIPËRINË

- *“I shtrenjti im baba! i shkrova Ralfit nga Malta ndërsa juve nga Korfuzi... Të përmënda në letër se kishte një mundësi që t’i bëja vizitë Vezirit të Madh në vend-ndodhjen e tij në Janinë, kryeqyteti i Shqipërisë.*
- Pastaj vazhdon:
- *“Mëngjesin tjetër bëmë një vizitë tek guvernatori Kalo Bej, i cili njëherë e një kohë kishte qenë më i pasuri i vendit ndërsa tani ai është njëri prej fisnikëve më të fuqishëm shqiptarë.”*
- Dhe më tej:
- *“Kostumet shqiptare, janë pambarimisht të larmishme në kombinacionet e tyre.”*

Letër e Disraelit dërguar mikut të tij Benjamin Austin më 18 nëntor 1830 për Shqipërinë

“Për një javë isha dëshmitar i një skene që përmbante gjithçka që ka një Natë Arabe – Procesione, veshje, kortezhe kalorësish me karvane me deve, shiheshin çdo ditë. Çdo mëngjes ne bënim vizita, merrnim pjesë në aktivitete, shijonim ëmbëlsira, çdo natë kërcimtaret dhe këngëtarët dërgoheshin tek vend-qëndrimi ynë si dhe i disa pashallarëve.”

Konteksti letrar dhe historik i “Naltësimit të Iskanderit”

Novela “**Naltësimi i Iskanderit**” është pikësëpari një vepër letrare. Natyra e saj është thellësisht romantike dhe nuk kishte sesi të ishte ndryshe pasi në kohën e botimit, Europa ishte në kulmin e lulëzimit të romantizmit si rrymë letrare. Kjo shfaqej edhe në muzikë, në pikturë dhe në jetën intelektuale, në ndjenjat e njeriut, imagjinatën dhe mjeshtrinë artistike të autorëve. Nëse gjejmë elementë helenë në vepër, mendoj se kjo nuk vjen nga ndonjë prirje e autorit për t’i devijuar të vërtetës por më shumë për arësye se periudha e romantizmit është ajo gjatë së cilës interesi dhe simpatia për kulturën e lashtë greke dhe atë romake u rrit shumë. Kjo ishte edhe një pararendje ndaj neoklasiçizmit e frymëzuar veçanërisht nga arkeologu, helenisti dhe historiani gjerman, Joakim Winkckelmann.

Në këtë novelë lëvizin si *personazhe historike* figurat e tre njerëzve më të shquar të kohës së vet, Gjergj Kastrioti - Skënderbeu i Shqipërisë, Janosh Huniadi i Hungarisë dhe Princi Mahomed i II – të, Sulltani i ardhshëm Fatih, pushtuesi i Kostandinopojës në vitin 1453. Ekzistenca historike e këtyre figurave e bën librin intersant dhe i shton vlerat njohëse historike të ndërthurura me krijimin artistik.

Personazhet Artistike:

Iduna, vajza e Janosh Huniadit;

Nikeas, një emër anonim grek, Princ i Athinës të cilët gjënden thuajse në çdo faqe të librit.

Në sfond historik përmendet Sulltan Murati II, pengmarrësi i djemëve të Gjon Kastriotit dhe adoptuesi i më të voglit të tyre, Gjergjit apo Skënderbeut, si dhe personazhe të tjera plotësuese. Në skenë janë Krye-eunuku i Princit Mahomed, Kaflis, Eremiti, Prifti Kozma, etj.

Emërtimi shqiptar i vendeve në libër

Fusha e veprimeve është e tëra në Ballkan dhe përkon me emra të vërtetë gjeografikë. Për ta bërë veprën më shqiptare aty gjënden emra vendesh në Shqipëri si

Shqipëria,

Epiri,

Kruja,

Petrela,

Kallishta.

Këto tregojnë plotësisht se veprimet kryhen në territorin i cili ka qenë përjetësisht shqiptar nga një hero po ashtu shqiptar – Skënderbeu edhe pse i quajtur Iskander.

Kalaja e Krujës, sot.

Fragment nga Kalaja e Kallishtës...

Kalaja e Petrelës – Tiranë, sot.

Studjuesi polak *Dr. Andrzej Diniejko*, i Universitetit të Varshavës në Poloni për librin

“Është lehtësisht e kuptueshme se subjekti i këtij libri është bazuar në jetën e prijësit të krishterë shqiptar Skënderbeg (Iskanderi) i cili drejtoi me sukses rezistencën kundër zgjedhës otomane nga viti 1440 e më pas. Shqipëria dhe ikona e saj kombëtare Skënderbeg u popullarizuan në fillim në letërsinë angleze prej Lord Bajronit në poemën e tij të famshme “Peligrinazhi i Child Haroldit” (1812-1818). Bajroni vajti në Shqipëri në vitin 1809 dhe iku me një përshtypje të jashtëzakonëshme të cilën e përjetësoi në vargjet:

Bajroni – Child Harlod - ISKANDERI

O Shqipëri, ku lindi Iskanderi –
Këngë e rinis’, fanar i t’urtëvet! –
Dhe Iskanderi tjetër, që i dërrmoi
Përherë armiqt’ me Kordhn’ e tij kreshnike:
Shqipëri, lejomë te kthej syt’e mi
Mbi ty, o nënë e rreptë burrash t’egër”

Child Harold, shkruar nga G.G. Bayron, përkthyer në shqip nga Skënder Luarasi.

Dr. Diniejkos thotë:

“Naltësimi i Iskandert" është një përrallë e dashurisë, luftës dhe patriotizmit në të cilën një hero është portretizuar si zot.”

Dr. Andrzej Diniejko (lindur në vitin 1947) është një lektor i lartë i letërisisë dhe kulturës angleze në Universiteti n e Varshavës.

550 vjet përkujtim i Skënderbeut

Botimi i kësaj vepre pati një rëndësi të veçantë pasi shënon një trajtim letrar të temës së Skënderbeut në prozën angleze. Në 550 vjetorin e vitit ë Skënderbeut, nxjerrja në dritë në gjuhën shqipe e kësaj vepre plotësoi dijet tona për heroin tonë, dhe tregoi sesa shumë e kanë admiruar të huajt atë, madje edhe figura të tilla të shquara të njerëzimit si kjo e Benjamin Disraelit.

Iskanderi drejt Atdheut, drejt Krujës.

Me një gëzim të jashtëzakonshëm, Iskanderi dhe kavaleria e tij rendën nëpër fushat e Rumelisë pa ndaluar asnjëherë, përveç rasteve të shkurtëra dhe ndërprerjeve për pushim sa për të marrë veten, derisa arritën në malet që kufizoheshin me Epirin, rreth pesëdhjetë kilometra larg nga kryeqyteti i tij, Kruja. Në mbrëmjen e hyrjes në mbretërinë e babait të tij, Iskanderi urdhëroi rojet të përgatisnin fermanin që do ta nënshkruante sekretari i Karam Beut, Musa, i cili gjëndej i lemerisur nga frika, meraku dhe dëshpërimi. Ai ishte vënë të ecte me pararojën.
Kur ra dielli i mëngjesit, Iskanderi dhe bashkëudhëtarët e tij vunë re mu në fund tek një rrëzë mali një qytet shumë të bukur që shkëlqente nën rrezet e diellit që zbrisnin nga majat që i rrinin sipër si kurorë. Qyteti ishte i rrethuar me mure mbi të cilat ngriheshin kulla të larta dhe kishte një pamje madhështore. Prapa tij ngrihej një vargmal i purpurt dhe shumë piktoresk me majat të valëzuara, të zbardhura nga dëbora. Aty gjëndej një liqen i mrekullueshëm, i shtrirë si një çarçaf ngjyrë argjendi, në njërën anë të qytetit prej nga pulabardhat ngriheshin herë pas here. Gjelbërimin e pamasë, aty këtu, e thyenin shtëpitë e bardha.

“Ja tek është Kruja!” thirri Iskanderi. “Baballarët tanë të moçëm e zgjodhën këtë vend si truallin e vet, miqtë e mi! Ne do të jemi ata që do të tregojmë nëse ata i zgjodhën këto vise për të huajt apo për ne, brezat e vet pasardhës.”

Pas këtyre fjalëve, ai i ra mamuzeve të kalit dhe me zemrën që i gulçonte dhe fytyrën që i qeshte, Iskanderi dhe ata që e shoqëronin, do të arrinin shpejt në rrethinat e qytetit.

Iskanderi shkëputi një degë ulliri, e mbështolli rreth kokës dhe pasi hodhi një sy rreth e rreth me një qeshje shend e verë tha:

“Të dashur miq, le t’i mbledhim ne kokrrat e para!”

Njësoj si ai, të gjithë vunë mbi kokë nga një degë ulliri mbi kokë dhe e ndoqën udhëheqësin e tyre.

Ata arritën tek porta e qytetit e cila ruhej nga një garnizon i fuqishëm. Iskanderi, i shoqëruar prej grupi të tij më të afërt të tij, u ngjit me hap të shpejtë drejt kështjellës. Sapo zbriti nga kali, Iskanderi ia vuri guvernatorit plak përpara fermanin për dorëzimin e kështjellës i cili pa shfaqur ndonjë dyshim, ia dorëzoi çelësat Iskanderit.

- Në mesnatë, në atë qytet të madh, u bë një zhurmë aq e frikëshme sa që njerëzit u zgjuan të tmerruar prej gjumit dhe filluan të shikonin të stepur çfarë po ndodhte. Menjëherë çdo tarracë shtëpie shndriti prej flakëve të pishtarëve dhe nata u bë ditë. Trupat e armatosura u lëshuan poshtë nëpër rrugë, duke vringëlluar kordhat dhe jataganët dhe duke bërtitur:
- “Kryqi, Kryqi! “ Liri! Liri! “Iskander, Iskander! Epir, Epir!”

- **II Triumfi**
- **Vepra mbyllet me këtë pasazh:**
-
- I rrethuar prej aleatëve princërorë dhe prijësve të Epirit, flamurëve fitimtarë të Krishtërimit dhe trofeve të marra prej muslimanëve, Iskanderit iu ofrua edhe dora e vjazës së Huniadit të Madh nga vetë ai.
- “Fale këtyre luftëtarëve guximtarë,” tha heroi. “Unë mund t’i ofroj vajzës tuaj një shtëpi të sigurtë dhe të nderuar kristiane.”
-
- “Je ti zotëri i lartë arësyeja përse Epiri e fitoi lirinë,” tha një prijës i vjetër, duke iu drejtuar Iskanderit. “Është ndjenja e ekzistencës tënde kombëtare dhe përkatësia jote e shenjtë fetare që e solli këtë ditë. Krejt çfarë na duhet të bëjmë tani, është t’i ruajmë këto vlera. Në të vërtetë nuk shoh mënyrë tjetër për t’i ruajtur ato dhe këtë vend të bekuar veçse duke ju rivendour ju në fronin e stërgjyshërve tuaj. Prandaj unë brohoras:
- Zot, ruaje Iskanderin, Mbretin e Epirit!”
- Dhe të gjithë njerëzit brohoritën me një zë:
- “Zot, ruaje Mbretin tonë!
- Zot, ruaje Iskanderin, Mbretin e Epirit!”
-
-
-

Faleminderit shume!

- .

Këtë material e gjeni tashmë në website në adresën:

www.Malberisha.com